

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันถือได้ว่า การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์มีความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เหตุผล เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีให้แก่ชีวิตตนเองและสังคม ตลอดจนในการดำรงชีพอย่างมีคุณภาพ ในทางปรัชญานั้นถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนมีความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นหน้าที่ของการจัดระบบการศึกษาที่จะทำให้พบว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในด้านใด และพยายามส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะตามความสามารถและความถนัดของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค สังคมใดที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาเฉลี่ยระดับสูง จะส่งผลให้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงชีพอย่างมีคุณภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๖ กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^{*}

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การศึกษาจึงเป็นนโยบายสำคัญของประเทศที่จะมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีการศึกษามีความเสมอภาคในการดำรงชีพอย่างมีคุณภาพคือ สังคมที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่มีโอกาสอย่างเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษาเฉลี่ยในระดับสูงในตรงกันข้ามสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่การศึกษาต่ำสังคมเหล่านี้จะเป็นสังคมที่ต่างระดับ กล่าวคือคนจำนวนน้อยที่มีความรู้มากจะมีสถานภาพที่ร่ำรวยในขณะที่คนส่วนใหญ่ที่มีความรู้น้อยจะดำรงชีพอย่างยากจน ทำให้เกิดช่องว่างและปัญหาทางสังคม ควรจะหันมาทบทวนนโยบาย การพัฒนาของประเทศกันใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการศึกษาของชาติปัจจุบัน สังคมไทยและสังคมโลกกำลังประสบปัญหาทางสังคม เพราะคนในชาติต่างห่างเหินจากศีลธรรมและจริยธรรมคนที่มีการศึกษาคิดแทนที่จะเป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมกลับมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาจิตใจผู้เรียนให้เป็นคนดี ดังนั้นเรา

*กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

ควรจะนำคำสอนของพระพุทธศาสนามาช่วยส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ ทั้งด้านความรู้ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป^๒

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าสนใจในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะด้านปริมาณ ภายใต้อิทธิพลหรือสภาวะแวดล้อมในขณะนั้นแต่ก็มีปัญหาที่ส่งสมอยู่หลายประการและเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่เริ่มพัฒนาในเวลาใกล้เคียงกันหรือภายหลังพบว่าการศึกษาไทยมีการพัฒนาการที่ด้อยกว่าหลายประเทศทั้งปริมาณและคุณภาพ^๓

จากสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการและความล้มเหลวในคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์และความล้มเหลวทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมนานัปการ อันเป็นภาระผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมือง และการปฏิรูปการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปีให้ทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา ๔๓) และให้จัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ (มาตรา ๘๑) และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา ๒๕๕) จึงมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษารั้งสำคัญที่ก่อให้เกิดกระบวนการทบทวนใหม่ในการบริหารจัดการศึกษาดังปรากฏตามหมวด ๕ ด้าน การบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นการปฏิรูประบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาใหม่ให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีคุณภาพ ในการบริหารจัดการศึกษาและยังได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษางานด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง^๔

การบริหารงานโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยงานบริหาร ๕ ด้าน^๕ คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการบริหารการเงินอาคารสถานที่และด้านบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญทุกด้านจะขาดด้านใดด้านหนึ่งเสียไม่ได้ แต่การที่จะบริหารโรงเรียนนั้นต้องยอมรับว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจหลัก

^๒ถวิล อรัญเวศ, การนำ พุทธวิธีในการสอนมาใช้จริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

^๓รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พินเนส พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔๕-๒๕๐.

^๔สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^๕นพพงษ์ บุญจิตราดุล, ใญ่ด้อยบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

ของการบริการศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้นซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การหลักสูตรไปเป็นใช้แบบเรียน งานการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศ การศึกษา งานวางแผนการศึกษาและงานพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^๖

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเ การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ๕ ด้านดังต่อไปนี้ ๑) ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการนิเทศ และ ๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล

เพื่อนำผลวิจัยที่ได้จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราชให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๒. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ที่มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลต่างกัน

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

^๖กมล ภูประเสริฐ, การบริหารวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เมธาธิปส์จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสารวิชาการ ที่มีเนื้อหาสาระเรื่องราว เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ โดยการประยุกต์นำเอาหลักอิทธิบาท ๔ มาเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานด้านวิชาการ ตามกระบวนการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่ความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการนิเทศ
๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหาร รองผู้บริหาร หัวหน้า/ บุคลากรกลุ่มบริหารวิชาการ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน ๒๕๕ คน จากทั้งหมด ๑๑ โรงเรียน ดังปรากฏในตารางที่ ๑.๑

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ดำเนินไปอย่างสะดวก ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เพื่อการ ศึกษาวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน ๑๑ โรงเรียน ดังตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๑.๑ แสดงขอบเขตด้านสถานที่

ที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากร (คน)
๑	โรงเรียนสาธิตเทศบาลวัดเพชรจิก	๓๕
๒	โรงเรียนสาธิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ภาคทักษิณ	๒๕
๓	โรงเรียนเทศบาลวัดเสมามือง	๒๕
๔	โรงเรียนเทศบาลวัดท้าวโคตร	๒๕
๕	โรงเรียนเทศบาลวัดท่าโพธิ์	๒๕

๖	โรงเรียนเทศบาลวัดศรีทวี	๒๕
๗	โรงเรียนเทศบาลวัดเสาธงทอง	๒๕
๘	โรงเรียนเทศบาลวัดใหญ่	๒๕
๙	โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย	๒๕
๑๐	โรงเรียนเทศบาลวัดมเหยงคณ์	๒๕
๑๑	โรงเรียนนานาชาติเทศบาลนครนครศรีธรรมราช	๑๕
รวม		๒๕๕

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการศึกษา คำนวณและผู้วิจัยประมาณ ๕ เดือน โดยตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม – เดือนตุลาคม

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับใด

๒. การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่

๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย

๑. ผู้บริหารที่มีเพศต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ แตกต่างกัน

๒. ผู้บริหารที่มีอายุต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ แตกต่างกัน

๓. ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ แตกต่างกัน

๔. ผู้บริหารที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ แตกต่างกัน

๕. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการต่างๆ ด้านการดำเนินงาน ที่ผู้บริหารกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทิศทาง แนวทางเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ประชุม พัฒนาการเรียนการสอน เพื่อมุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของทางโรงเรียน ประกอบด้วย การดำเนินงานด้านต่างๆ เหล่านี้ คือ ด้าน หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการสอนซ่อม เสริม ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศภายใน

๑.๖.๒ หลักกฤษฎีบท ๔ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ๑. นันทะ ความพร้อมที่จะกระทำงาน ๒. วิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน ๓. จิตตะ การเอาใจใส่ความขยันในงาน ๔. วิมังสา การติดตามประเมินผลงาน

๑.๖.๓ การบริหารงานวิชาการตามหลักกฤษฎีบท ๔ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารในการดำเนินงานบริหารงานวิชาการ โดยใช้หลักกฤษฎีบท ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจ โดยมุ่งทำงานให้สำเร็จตามความประสงค์ ตามกระบวนการ แบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ หมายถึง กรอบหรือกำหนดการให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองของผู้เรียนสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้ตามความ ต้องการ

๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ นักเรียนได้มีส่วนร่วมทุกกระบวนการของกิจกรรม และกิจกรรมนั้นจะต้องเป็นกิจกรรม เสริมสร้างนักเรียนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานรวมถึง การบริการเส เพิ่มเติมเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในช่วงที่ทำการศึกษาในโรงเรียน เช่น อาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ การปฐมพยาบาล แหล่งค้นคว้าศึกษา ข้อมูล การจัดนันทนาการ การกำจัดขยะและการจัดสถานที่พักผ่อน

๓) ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่มีการรวบรวม เครื่องมือและเทคโนโลยีทางการเรียนรู้ฐานข้อมูล และได้จัดระบบบริการที่ใช้ศึกษาค้นคว้าสืบหา ความรู้ ฝึกทักษะของนักเรียนให้เป็นผู้รู้ที่สมบูรณ์ คือรู้จริงสามารถทำได้มีความทันสมัยทำ ความก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่

๔) ด้านการนิเทศ หมายถึง ความพยายามทุกอย่างของผู้เรียนในการที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อร่วมเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของ ครู รวมทั้งช่วยให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และทำให้การศึกษาของนักเรียนก้าวหน้าไป อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) **ด้านการวัดผลและประเมินผล** หมายถึง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับเรียนการสอน จึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน เพราะการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนได้ ข้อมูลสารสนเทศในการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน

๑.๖.๔ **ผู้บริหาร** หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครู โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๑.๖.๕ **โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช** หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงระดับการบริหารงานวิชาการโดยนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรกลุ่มบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

๒. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในการบริหารงานวิชาการโดยนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรกลุ่มบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่ต่างกัน

๓. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้บริหารและบุคลากรกลุ่มบริหารงานวิชาการสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาปฏิบัติการ โดยการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล